

Nr 289.

Av herr **Kilbom m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 208 med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 208 med förslag till ändring i vissa delar av stämpelförordningen den 19 november 1914 tillåta vi oss väcka följande motion:

Uti nämnda proposition har Kungl. Maj:t velat föreslå riksdagen att införa en ny stämpelavgift, vilken skulle påläggas besvärsskrifter och vadeinlagor, som ingivas till hovrätterna med undantag av krigshovrätten. Stämpelavgiften skulle i dessa fall utgå med 25 kronor och erläggas vid besvärsskriftens resp. vadeinlagans ingivande. Det är alltså en ny rättegångsavgift, som därvid på en omväg föreslås, och följden skulle alltså bli, om den godtoges, att rättegångskostnaderna i mål bli fördyrade. Denna fördyring kommer givetvis att hårdast drabba *småfolk* och *mindre bemedlade*, för vilka en ytterligare utgift av 25 kronor icke är någon obetydlighet. Den bliver i verkligheten och i många fall ett hinder att fullfölja mål till hovrätt, så att de personer, som icke rå med att betala denna avgift, faktiskt bli tvingade att få nöja sig med sina måls avgörande av endast underrätterna och att hovrätterna komma att bli *domstolar blott för mera välsituerat folk*. Visserligen föreslås i propositionen att frihet från denna stämpelavgift skall äga rum för personer, som beviljats fri rättegång, men det måste därvid beaktas, utom det att många obemedlade på grund av oföretagsamhet eller okunnighet om lagen icke begagna sig av möjligheten till fri rättegång, att stora grupper av mindre bemedlade icke kunna komma i åtnjutande av fri rättegång. Småbrukare, egnahemsägare och en mångfald arbetare tillerkännas icke, såsom lagen om fri rättegång av våra domstolar i all synnerhet hovrätterna faktiskt tillämpas, förmånen av fri rättegång, med påföljd att det blir just dessa, som bli hårdast drabbade av den nya stämpelskatten och i många fall förhindrade att få sina mål omprövade och granskade av överrätten. De få nöja sig med

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 4 saml. 102 häft. (Nr 289.) 1

den sämre rättsskipning, som bjudas av våra underrätter, enkannerligen de mindre rådhusrätterna och häradsrätterna, i vilka sistnämnda oerfarna och långt ifrån alltid lämpliga ynglingar tillåtas enligt nuvarande ordning att handlägga och döma i mera än halva antalet av där förekommande mål. Det blir endast de allra fattigaste personerna samt välsituerat folk, för vilka 25 kronor icke hava någon betydelse, som med den nya stämpelavgiften skulle få draga fördel av den bättre rättvisa, som kan bjudas i hovrätterna.

Det måste ovillkorligen stå i den skarpaste strid med en rättvis samhällsordning att på dylikt sätt beröva stora delar av folket och just de minst bärkraftiga möjligheten att erhålla ett säkert och tillförlitligt avgörande av sina rättstvister. Och man kan icke annat än känna förtrytelse över, att det är en socialdemokratisk regering, som nu framlagt ett dylikt förslag att hindra småfolket att erhålla den bästa möjliga rättvisa, då det i stället väl borde varit regeringens uppgift att minska skattebördorna för dem och bereda dem ett så säkert och billigt rättegångsförfarande som möjligt. Men liksom i många andra rättsfrågor har det även här varit den för all folklig samhällsutveckling oförstående och liknöjda byråkratien, som lyckats duperera regeringen i sin helhet och förmå den att framlägga ett förslag, som står i en så uppenbar strid med socialdemokratiens program och med den rättsutveckling, som kräves av den nya tiden.

Söker man efter orsaken till att nu ifrågavarande, minst sagt reaktionära förslag kunnat komma fram, finner man att anledningen härtill varit, att antalet mål i våra hovrätter under senare år ökats i rätt ansenlig grad på grund av de under kristiden rådande förhållanden, med påföljd att målens slutliga avgörande bliver försenat. Man sökte till en början tillrättalägga detta förhållande genom att såsom naturligt är tillfälligt öka hovrätternas arbetskrafter i samma mån som målens antal ökas. Ett tillfälligt anhopande av mål bör naturligtvis mötas med tillfälliga åtgärder. Men med den tendens till besparingar och indragningar inom alla statens verksamhetsgrenar, som regeringen under sista tiden sökt genomföra, har regeringen ansett att det borde även sparas och göras indragningar inom domstolsväsendet. Härom är naturligtvis i och för sig intet annat än gott att säga, men man måste därvid tillse att man icke skadar mera än man sparar. Framför allt får sparandet icke gå ut över allmänhetens berättigade krav på att staten alltfört upprätthåller en tillfredsställande rättsvård och att en var samhällsmedlem be-

redes möjlighet att, utan större ekonomisk uppoffring än han kan bära, erhålla den rättvisa honom bör tillkomma.

Granskar man närmare motiven till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, vilka motiv till stor del även återfinnas i propositionen nr 190 med förslag till vissa ändringar i rättegångsbalken, så finner man att regeringens huvudsakliga och ursprungliga skäl för införande av fullföljdsstämpeln å 25 kronor varit den, att man vill *hindra* rättssökande att fullfölja sina mål till hovrätten. Under fornenande att många parter obehörigen eller tanklöst fullfölja sina mål i hovrätt och därmed onödigt belasta dessa domstolars arbetsbörda, har regeringen sökt efter ett medel att förekomma detta missbruk och därvid ej kunnat utfinna något bättre än stämpel å inlagorna. Men hade regeringens förslagsställare blott något närmare begrundat saken borde han lätt hava funnit, att det är en allmänt vedertagen mening, att ett obehörigt fullföljande av mål till högre instans och andra rättegångsmissbruk böra förekommas medelst straff och ej genom eljest obehörliga rättegångsavgifter. Den av regeringen nu föreslagna fullföljdsstämpeln bliver visserligen i verkligheten ett straff, vilket ju bestyrkes av skälen till dess införande (hindrandet av måls obehöriga fullföljande), men det bliver ett straff, som drabbar både den skyldige och den oskyldige, ett straff, som träffar såväl den, som har den fullgiltigaste och mest berättigade anledning att fullfölja sin talan, som ock den som gör detta blott för att vinna tid eller av annat obehörigt skäl.

Lagrådet synes också hava uppfattat den föreslagna stämpeln närmast som ett på förhand deponerat bötesbelopp, liknande fullföljdsavgifter, som erläggas vid måls fullföljande till högsta domstolen. Och lagrådet har i riktig konsekvens med denna mening därför anmärkt, att stämpelavgiften borde i likhet med fullföljdsavgiften återbetalas till den part, som erhåller ändring i hovrätten. Detta vill emellertid justitieministern ej vara med om, ty han vet väl med sig, att verkliga anledningen till de många målens anhopning i hovrätterna icke så mycket beror på obehörigt och tanklöst fullföljande, utan fast mera på allmänhetens minskade förtroende till underrätternas domar och därpå att de rättssökande vunnit erfarenhet om att nära på vartannat mål ändras i hovrätten. Statistiken för år 1916 utvisar t. ex. att av målen, som fullföljts från våra häradsrätter, 42.9 procent ändrats eller på grund av dålig utredning återförvisats, och i de fall då vikarierande domare suttit som ordförande har ändringsprocenten uppgått ända till 43.5 procent. Man torde icke förvåna sig över, att de rättssökande vid sådant förhållande

draga så många mål till överinstansen. De hava ju fullt berättigad anledning därtill.

För upphovsmännen till den föreliggande propositionen tyckes emellertid ej spela någon avgörande betydelse, huru allmänhetens rättstvister bliva avgjorda och huru rättsvårdsnaden uppehålls i landet. För dem synes huvudsaken vara att skydda byråkratien i dess upphöjda lugn i stället för att söka genomdriva de reformer för vinande av ett bättre resultat av domstolarnas arbete, som framför allt bort framstå såsom behöfliga, och när det i lagrådet riktigt anmärkes mot den föreslagna stämpelavgiften, att denna åtminstone bör återbetalas till part, som får ändring i hovrätten, så kastar justitieministern ogenerat om ståndpunkt (fastän han söker påstå att han vidhåller sin gamla ståndpunkt, se sid. 32 i propositionen nr 190) samt gör gällande att avsikten med stämpelavgiften skall vara *»en avgift av skattenatur, avsedd att utgöra ett bidrag från den rättssökande parten till täckande av statsverkets kostnader för rättsskipningens upprätthållande»*.

Det har emellertid aldrig förut under frågans behandling varit tal om att skaffa en ny skattekälla för täckande av kostnaderna för rättsväsendet, och det torde ej heller vara lämpligt och behöfligt att gälda utgifterna för domstolarna med dylika avgifter, som drabba den mindre bemedlade lika hårt som den rike. En sund och rättvis rättegångsordning bör vara så anordnad, att omkostnaderna därför huvudsakligen bestridas med vanliga skattemedel, och om några avgifter anses böra upptagas av de rättssökande, böra dessa avgifter endast avse att fylla sådana direkta, särskilda omkostnader, som föranledas av varje särskilt mål för sig, såsom utskriftskostnader för protokoll, kungörelsekostnader m. m. dylikt. Det är ur samhällssynpunkt principvidrigt, att de rättssökande skulle helt eller delvis åläggas statens utgifter för rättsvården. Även den socialdemokratiska regeringen måste väl anses intaga denna ståndpunkt, fastän justitieministern för att undkomma lagrådets berättigade kritik sökt efter skäl, som drivit honom till positioner, som äro fullkomligt ohållbara. Hans egentliga skäl för stämpelavgiften äro nog fortfarande desamma, som av honom framfördes i den promemoria, som från justitiedepartementet utsändes till hovrätterna och som refereras å sid. 16 i propositionen nr 190, d. v. s. att finna ett korrektiv mot missbruk i avseende å måls fullföljande. I denna promemoria yttras nämligen å sid. 16 följande *»Vill man mot det nu rådande missbruket av rätten till fullföljd av talan mot underrätts utslag icke ernå ett korrektiv, som verkar i avseende å såväl vade- som besvärsmålen, torde det ligga närmast till hands att föreskriva viss avgift för rätt till fullföljd*

av talan — —». Och i sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 13 januari 1923 anför justitieministern, att det »torde vara nödvändigt att vidtaga åtgärder i syfte att *avhålla parter från ett obehörigt fullföljande av talan* mot underrätts utslag och syntes i sådant hänseende införande av en avgift för rätt till fullföljd av talan vara ett lämpligt korrektiv».

Av dessa yttranden framgår otvetydigt att det uteslutande och huvudsakligen varit för att förhindra fullföljande av mål i den utsträckning, som för närvarande äger rum, som man kommit på den idén med fullföljdsstämpeln och ej för att vinna en ny skattekälla för täckande av statens utgifter för rättegångsväsendet. Vi ha emellertid redan förut påpekat att det är ett felaktigt antagande, att parter i någon nämnvärd omfattning obehörigen fullfölja mål till hovrätten. Ty den omständigheten, att icke varje eller ett flertal överklagande av underrätts utslag får till resultat ett ändrande av utslaget, kan väl skäligen icke åberopas som stöd för påståendet, att fullföljden varit obehörig varje gång hovrätten ej vidtagit någon ändring. Det vore att ställa alltför stora krav på de rättssökande, att dessa själva skulle kunna på förhand bestämt förutse, om ändring komme att ske eller ej. Högre fordringar få väl i varje fall ej ställas på parterna än att de befinnas hava haft skäligen anledning att söka rättelse. Studerar man rättsstatistiken för de fyra sista åren, sådan den föreligger, så finner man att av från häradsrätterna fullföljda mål ändrats år 1913 40.1 procent, år 1914 39.5 procent, år 1915 39.9 procent och år 1916 42.9 procent (se statistiska centralbyråns statistik rörande domstolarna, år 1913 och 1914 sid. 115, samt 1915 och 1916 sid. 88). För rådstuvurätterna utgör ändringsfrekvensen för dessa år 31 procent, 31.2 procent, 33.4 procent och 31.9 procent. Man finner vidare att av häradsrätternas mål, vid vilkas avgörande vikarierande domare varit ordförande, ändrats av hovrätterna år 1913 40.6 procent, år 1914 41.3 procent, år 1915 40 procent och år 1916 43.5 procent. Tager man vidare i betraktande att av de vid häradsrätterna avgjorda mål vikarierande domare som regel få avdöma mer än dubbelt så många mål som ordinarie domarna, torde man hava fullgiltig anledning att ställa sig undrande inför påståendet, att parterna i någon större omfattning skulle obehörigen fullfölja talan till överrätt. År 1913 avgjordes således under ordinarie domares ordförandeskap 729 mål mot 1,842 av vikarierande domare. År 1914 voro siffrorna 798 av ordinarie och 1,892 av vikarierande; år 1915 813 mål av ordinarie och 1,753 mål av vikarierande samt år 1916 735 mål av ordinarie och 1,843 av vikarierande. Dessa siffror tala sitt tydliga språk, och om man därav skulle draga en riktig slutsats, skulle denna väl

bliva, att part, vilkens rättegångstvist skall avdömas av häradsrätt, i allmänhet måste anses berättigad att utan något hinder fullfölja talan till hovrätt. Såsom verkliga förhållandet är måste en fullföljdsavgift framstå såsom icke blott oberättigad utan även förkastlig. Domstolarna äro ju till för att på ett materiellt riktigt sätt avgöra parters rättstviser och icke för att hindra de rättssökande att få ut sin rätt genom uppställande av för höga rättegångsavgifter. Och då erfarenheten visar att beträffande vissa underdomstolar nästan hälften av de till hovrätterna fullföljda målen måste ändras, giver detta vid handen att det är statens plikt att först vidtaga åtgärder för att rättsavgörandet vid underrätterna kommer att äga rum på ett mera säkert och tillfredsställande sätt, innan några hinder fastställas för måls fullföljande därifrån. Ty vår rättsstatistik lämnar otvetydigt den upplysning, att orsaken till att så stor mängd mål för närvarande fullföljes till hovrätterna icke beror på parternas försök att missbruka rättegångsväsendet utan fastmera på underrätternas, enkannerligen häradsrätternas och de mindre rådhusrätternas oförmåga att på ett tillfredsställande och riktigt sätt avgöra därstädes handlagda mål. Med andra ord felet ligger icke hos de rättssökande utan hos underrätterna, och vill man söka rättelse av de i propositionen påtalade förhållanden bör rättelse i första hand ske, där felet ligger. Större skicklighet hos och bättre rekrytering av underdomarna.

Det är en allmän mening, att de krav, man bör uppställa på ett gott rättegångsväsende, böra utgöra *säkerhet*, *snabbhet* och *billighet*. Med säkerhet förstås därvid att materiell rättvisa skipas av domstolarna och att var och en, som har rätt, verkligen får det. Kravet på snabbhet innebär åter, att den, som har rätt, icke nödgas vänta så länge på den dom, som ger honom hans rätt, att resultatet slutligen blir honom till ingen eller ringa båtnad. Med billighet avses slutligen kravet på att rättens utsökande eller värjande på laglig väg icke får bli förenat med kostnader, som beröva den vinnande det mesta av vad han får sig genom domen tillerkänt och som från rättegången utestänger en var, som icke är så rik att kostnaden för honom intet betyder. Av dessa nu nämnda tre fordringar måste givetvis kravet på säkerhet anses som det främsta och det viktigaste.

Skärskådar man, huru förenämnda krav för närvarande tillgodoses i vår svenska rättsskipning, måste man finna och medge att det i alla tre avseenden är synnerligen illa beställt. Vad angår säkerheten visar den ovan åberopade statistiken att mera än tredjedelen och närmare hälften av alla till hovrätt fullföljda mål bli ändrade, vilket måste betecknas såsom ett synnerligen dåligt resultat. Beträffande snabbheten,

är det ej heller bättre beställt, ty för en var, som haft med domstolen att göra, är det allmänt bekant, vilken lång tid det kan taga för att få ett mål slutligen avgjort. Domstolarna på landet sammanträda alltför sällan, och domarna tillåta alltför lättvindigt uppskov i målen och ingripa icke tillräckligt kraftigt för att snabbast möjligt föra rättegångarna till slut. Med rättsskipningens billighet har det väl i äldre tider varit bättre ställt, men under senare tider har även härutinnan försämring inträtt. Parternas egna kostnader för målens beredande och utförande hava till följd av målens mera invecklade beskaffenhet ökats; de nya mera omfattande och svårtydda lagarna påfordra i större utsträckning än förut advokathjälp; och slutligen hava under senare tider även lösen- och stämpelkostnaderna i målen avsevärt ökats. I intet av de nu nämnda tre avseenden kan alltså vår nuvarande lagskipning anses fylla måttet. Rättelse behövs på alla tre punkterna, men det måste därvid tillses, att rättelse i ena avseendet ej sker på det andras bekostnad. Vill man vinna snabbhet i rättsskipningen, får det alltså ej ske så, att kravet på billighet eftersättes eller att rättvisan blir mindre säker. Så har emellertid regeringen gått tillväga enligt det framlagda förslaget. Propositionen har velat förkorta tiden för målens avgörande i hovrätt, men då man skall genomföra denna plan sker det på det viset, att *dels* rättegången i hovrätten ytterligare fördyras, och *dels* parterna tvingas i många fall att nöja sig med den underhaltiga rättvisa som erbjudes av våra underrätter. Det är alltså uppenbart att den väg, man sökt slå in på för att vinna större snabbhet, är felaktig. Man har underlåtit att till grunden undersöka orsakerna till de missförhållanden, som finnas på rättsskipningens område, och man har nöjt sig med ett ytligt plåstrande, helt bortseende från att det är de rättssökandes bästa, man i främsta rummet har att främja.

Liksom säkerheten, d. v. s. att i möjligaste mån verklig rättvisa skipas, är det främsta och viktigaste kravet på ett gott rättsväsende, så är också en god och tillfredsställande rättsskipning först och främst beroende av att landet äger goda och skickliga domare, med våra häradsrätters sammansättning gäller detta i särskilt hög grad för dessa domstolars ordförande. Det fordras härvidlag icke blott en god utbildning utan även ett riktigt urval. Men huru är det för närvarande ställt i detta avseende? Jo, svaret blir att rättsskipningen vid våra häradsrätter utföres till minst två tredjedelar av nya oerfarna ynglingar. Vem som helst, som avlagt vederbörlig juridisk examen, tillåtes efter 1½ års tjänstgöring att sitta som ordförande i rätten och när han suttit några

ting och därmed börjat förvärva en viss erfarenhet, så förbjödes han av en Kungl. Maj:ts domsagostadga att vidare fortsätta med tjänstgöring i häradsrätten för att i stället lämna rum åt ännu yngre och fullkomligt oerfarna nybörjare. Den, som vunnit en viss grad av erfarenhet i domarekallet, förklaras av nämnda stadga tillsvidare inkompetent att erhålla fortsatta förordnanden såsom t. f. domare, men den som är alldeles oerfaren och aldrig förut prövats tages för god som domare. Så avvita är verkligen denna i många avseenden mycket besynnerliga stadga, som, i stället för att förbättra, i stort sett försämrat vårt domstolsväsen. Domareutbildningen här i landet har visserligen aldrig varit tillfredsställande, men den har också aldrig varit sämre än efter tillkomsten av domsagostadgan. Frågar man våra äldre domare kan man få höra sanningen och det i otvetydiga ordalag. Skall rättsskipningen kunna höjas till ett högre plan, så fordras i första hand att domareutbildningen förbättras, bliver mer grundlig och allsidig, att domareadepterna tjänstgöra ej blott i domstolen utan även någon tid såsom åklagare och som advokater, att längre tids tjänstgöring kräves innan tillåtelse att sitta som domstolsordförande lämnas och att kraftigare urval föres bland de unga juristerna med hänsyn till lämplighet ur personlig synpunkt, skicklighet och förmåga. Ordförandeplatserna i häradsrätterna böra ej heller såsom hittills vara skolbänkar för allehanda för domarevärv mer eller mindre lämpade jurister, som aldrig hava för avsikt att fortsätta på banan utan endast använda sig av tingssittningen såsom merit för att efter kort tid söka inträde i de centrala ämbetsverken, vid landsstaten, enskilda bank- och affärsföretag eller ock för att ägna sig åt advokatverksamhet. Det är givet att rättsskipningen icke kan bliva annat än undermålig med alla dessa unga jurister som ordförande, vilka varken hava någon större förmåga och erfarenhet att döma rätt eller hava något större intresse av sin domareverksamhet annat än att hastigast möjligt vinna meriter för verksamhet på annat område. Men den, som under vetskap om dessa oefferrätteliga förhållanden söker med avgifter och skatter hindra de rättssökande att genom fullföljd av sina mål till högre rätt ernå ett bättre domsavgörande, bliver i högre grad ansvarig för de oriktiga domar som fällas, än den yngling, som på grund av oförstånd och oförmåga ej kan döma rätt och till följd av en usel domsagostadga satts att i förtid förvalta ett viktigt samhällsuppdrag.

Av en dålig domareutbildning följer som given sak, att även de ordinarie domarna icke komma att fylla måttet, och sträcka sig de menliga verkningarna därav upp i överrätterna. Det är en allmänt erkänd sak

att de nuvarande underdomarna icke på långt när kunna mäta sig med de domare man hade för ett femtiotal år tillbaka. Man hade kunnat vänta, att de senaste årtiondenas samhällsutveckling på så gott som alla andra områden även borde hava gjort sig gällande på rättsväsendets område. Den gamla domaretypen från mitten av 1800-talet, där domareysslan bars upp på grund av auktoritet och förtroende, är numera försvunnen. Den nuvarande domaren har mera blivit en expeditionskarl av alla sorters expeditioner och småprotokoll i stället för en verklig domare. För honom betyder uppsättande av nämnda handlingar, som inbringa honom sportler, mycket mera än handläggandet och avdömandet av de verkliga tviste- och brottmålen. Mesta tiden användes för småprotokollen och expedierande av olika sorters bevis. Denna uppfattning har till och med blivit så allmän, att man kunnat få höra högsta cheferna för vårt rättsväsende öppet uttala den mening, att för att utnämnas till häradshövding fordrades icke så mycket någon större skicklighet i målens rätta avgörande som fastmera erfarenhet i att sköta småprotokollen och utfärda gravationsbevis. Med en sådan uppfattning av de krav, som böra ställas på en underdomare, är det klart att urvalet ej kan bli det bästa och att den rätte mannen ej kommer på den rätta platsen. Med det beföringssystem, som under flera tiotals år vunnit hävd, kan man ej heller vänta det bästa av våra underdomare. Har en jurist blott haft uthållighet nog och tillräckligt ekonomiska möjligheter att stanna kvar som s. k. tingshäst, så har han, huru olämplig och oskicklig han än varit, med säkerhet kunnat påräkna att en gång med tiden bli häradshövding. Någon sortering har sällan ägt rum, och har det någon enstaka gång inträffat att en domareaspirant blivit vrakad, torde detta undantagslöst skett på grund av mycket långt gående karaktärsfel. Hovrätterna äro visserligen mycket noggranna vid urvalet av de egna adepterna inom hovrätten, men då det gäller aspiranterna till underätterna uppställas knappast några fordringar. En jurist, som ansetts olämplig att släppas fram i hovrätten, får regelbundet fortsätta som t. f. domare i häradsrätt och når med tiden säkert sin domsaga.

Förutom av s. k. tingshästar besättas domsagorna huvudsakligen av revisionssekreterare. Dessa hava väl i sin ungdom suttit några ting, men den tiden ligger vid utnämningen så långt tillbaka, att de naturligen helt glömt bort sin ungdoms korta utbildningstid vid underrätten. På grund av ovana vid offentliga domstolsförhandlingar hava de givetvis svårt att på äldre dagar sätta sig in i de nya förhållanden, som krävas av en ordförande i underrätt. De kunna därför långt ifrån alltid fylla de krav, som böra uppställas på en god underdomare. Endast de ju-

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 4 saml. 102 häft. (Nr 289.)

rister, som-äro skickliga och lämpliga för underdomarekallet, borde få komma ifråga vid besättandet av dessa platser; pappersmeriter böra ej få vara avgörande.

Med det sagda ha vi velat framhålla att om någon rättelse skall vinnas mot målens anhopande i hovrätterna, så är bästa botemedlet däremot att se till att underdomstolarnas kvalitet höjes. Det kan nämligen ej fränkommas att när domsavgörandet i underrätterna blir otillförlitligt och allmänheten märker att målen från underrätterna ofta ändras, så minskas förtroendet till domstolarna och önskemålet att gå vidare med målen tilltager. Mot detta kan ingen berättigad anmärkning framställas. Skall bättring vinnas, måste man också söka det onda i dess rot och ej genom oriktiga hämskor hindra vad som är naturligt. Öka tilltron till underrätternas kapacitet, så kommer med all säkerhet fullföljandet också att minskas. En erfaren domares auktoritet och förmåga att inge förtroende är bästa borgen för att målen ej i onödan fullföljas. Det är en bättre säkerhet än felaktigt anordnade restriktioner, som drabba orättvist och långt ifrån komma att medföra det resultat, man söker uppnå.

Det nu föreliggande förslaget tyckes för övrigt vara ett led i det föregående misslyckade arbetet att genomföra reformer på processväsendets område, från fullföljdslagen av år 1915, lagen om tremansnämndsting, domsagostadgor av olika år m. m., vilka alla mer eller mindre tydligt hava sitt ursprung från den s. k. processkommissionen. Man lär kunna spåra samma anda, för det levande livets krav tydligen skäligen främmande, som under det senaste årtiondet varit verksam för att försämra och ställa till oreda inom vårt visserligen åldriga, men i en del stycken beträffande själva grunderna goda rättegångsväsen.

Så bristfälligt det än är, har det dock visat sig möjligt att göra det sämre än det behövde vara.

Av det ovan anförda torde framgå, att vi anse att förevarande proposition nr 208 bör av riksdagen avvisas. Den står i den mest avgjorda motsats till den anordning av rättegångsväsendet, som enligt vår samhällsåskådning bör vara den riktiga.

Den i propositionen föreslagna lagtexten ger för övrigt anledning till åtskilliga anmärkningar. Så t. ex. är ej tydligt angivet huruvida besvär, som part anför i tryckfrihetsmål, bör drabbas av stämpel. Klagandepart i dylika mål plägar ju benämna sin klagoskrift som besvär, men i praxis uppfattas dylika klagomål icke av hovrätten som egentliga besvär, utan erhålla benämningen »påminnelser». Av åklagare bör vidare stämpelfrihet åtnjutas ej blott av de som allmänna betecknade,

utan även av särskilda åklagare, varom olika lagar förmåla, såsom skogstjänstemän i vissa åverkansmål, fiskeritjänstemän i åtal för olaga fiske, m. fl. dylika särskilda åklagare. Även kan ifrågasättas, huruvida icke vissa tjänstemän, som å tjänstens vägnar hava att i vissa mål tillvarataga allmänna intressen, böra vara befriade från stämpelavgift. Så är fallet i en del synemål enligt olika lagar och författningar. Stämpelfrihet synes gälla blott den som ådömts ansvar, men ej sådana, som endast ställts under framtiden för brott, en påföljd som ju ej är likställd med vanligt ansvar för brott. I fråga om mål, där fri rättegång kan förekomma, har föredragande statsråd uppenbarligen gjort sig skyldig till missuppfattning. I sitt yttrande till statsrådsprotokollet anför finansministern å sid. 7 i propositionen följande: »I mål, i vilka fri rättegång kan komma ifråga, kan sålunda stämpelfrihet åtnjutas endast efter det hovrätten beviljat vederbörande fri rättegång». Detta är emellertid felaktigt. Enligt 10 § lagen om fri rättegång är part, som åtnjutit fri rättegång vid underrätt, berättigad att jämväl i hovrätten tillgodonjuta fri rättegång. Något nytt beviljande av fri rättegång kommer ej ifråga i sådant fall. Han åtnjuter fortfarande fri rättegång, men denna förmån kan under vissa förhållanden fräntagas honom.

Någon nyprövning av förmånen med hänsyn till rättegångskostnaderna i hovrätten inklusive ifrågavarande stämpelavgift kan alltså enligt lagen om fri rättegång ej ifrågakomma.

I fråga om stämpeln å vadeinlaga må anmärkas, att det ej gives några vademål, däri icke för medellös person tillämpning av lagen om fri rättegång kan komma ifråga. Det är alltså oriktigt, såsom i propositionen skett, från stämpelavgift fritaga medellös person och samtidigt göra den inskränkning beträffande honom, att, där lagen om fri rättegång kan komma ifråga, stämpelfrihet äger rum endast för det fall, att fri rättegång beviljats. Vadeinlaga förekommer nämligen ej annat än uti verkliga mål. Annorlunda är däremot förhållandet uti vissa besvärsmål, t. ex. klagomål i småprotokollsärenden.

På grund av det ovan anförda få vi hemställa,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 208 med förslag till förordning om ändring av vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften i den mån i propositionen föreslås ändring av 8 och 34 §§ nämnda förordning.

Stockholm den 4 april 1923.

<i>K. Kilbom.</i>	<i>J. P. Dahlén.</i>	<i>Rob. Samuelsson.</i>
<i>H. Molander.</i>	<i>Aug. Spångberg.</i>	<i>Viktor Herou.</i>